

E Përhitura

Një burri të pasur ju sëmure gruaja dhe, kur ajo ndjeu se i është afruar fundi, thirri vajzushën e saj të vetme tek shtrati dhe i tha: "I dashuri fëmijë, bëhu i përsipirtshëm dhe i mirë, kështu do të të ndihmojë edhe i lumi zot dhe unë do të vështroj nga qielli dhe do të jem gjithmonë pranë teje." Aty edhe i mbylli sytë dhe u nda. Vajza shkonte çdo ditë tek varri i nënës dhe qante dhe mbeti e përsipirtshme dhe e mirë. Kur erdhi dimri, dëbora, si një çarçaf i bardhë, mbuloi varrin e nënës dhe kur dielli i pranverës e shkriu dëborën mbi varr, burri e mori një grua tjetër.

Gruaja solli me vete në shtëpi edhe dy vajzat e saj, të cilat ishin të bukura dhe të bardha nga pamja, por të shëmtuara dhe të zezea në zemër. Një kohë e keqe erdhi për thjeshtren (vajzën jetime). "A duhet të qëndrojë qura e marrë me ne në dhomë?!", - thanë ato. "Kush dëshiron të hajë bukë, duhet ta ftojë atë: përjashta te rrogëtarët e kuzhinës". Ato ia morën asaj rrobat e bukura, ia veshën një përparëse të vjetër dhe i dhanë një palë nallane të drunjtja. "Shiheni njëherë princeshën krenare, si është ndrequr!", - thirrën ato, qeshën dhe e dërguan në kuzhinë. Aty detyrohej të bënte punë të rënda, të zgjohej herët para se të zbardhte dita, të bartëte ujë, ta ndizte zjarrin, të ziente dhe të lante. Përveç kësaj, motrat ia shkaktonin të gjitha të këqijat që mund të mendohen, e përqeshnin, i venin bizele dhe groshë në hi dhe detyrohej, kështu, kur ulej të ngritej dhe t'i qëronte. Në mbrëmje, kur lodhej nga puna, nuk mund të shtrihej në shtrat, por pranë shporetit në hi. Meqenëse aty kishte gjithmonë pluhur dhe hi, e thirrnin e *Përhitura*.

Ndodhi njëherë që babai të shkonte në panair dhe i pyeti thjeshttrat se çka duhej t'ju sillte? – "Rroba të bukura.", - tha njëra. - "Perla dhe gurë të çmueshëm", - tha tjetra. - "Po ti e Përhitura, çka don ti?", e pyeti ai. "Baba, degëzen e parë që do të prekë kapelën kur të kthehesh në shtëpi, theje dhe ma sill mua". Ai u bleu të dy thjeshtrave rroba të bukura, perla dhe gurë të çmueshëm dhe në kthim e sipër, kur po kalonte nëpër një kaçubë jeshile, e preku një degëz lajthie në kapelën e tij. Atëherë e theu degëzen e lajthisë dhe e mori me vete. Kur u kthye në shtëpi, thjeshtrave ju dha atë që kishin kërkuar, ndërsa të Përhiturës ia dha degëzen e lajthisë. E Përhitura e falënderoi, shkoi tek varri i nënës së saj, e mbolli degëzen dhe qau aq shumë sa që lotët i shkuan taëpjetë dhe e ujitën degëzen. Nga degëza u bë një pemë e bukur. E Përhitura shkonte tri herë në ditë atje, qante dhe lutej dhe çdoherë vinte një zog i vogël në pemë dhe sa herë ajo kishte ndonjë dëshirë ai ia plotësonte.

Ratsisi që mbreti të organizojë një festë, që do të zgjaste tri ditë, dhe t'i ftojë të gjitha vajzat e vendit, me qëllim që djali i tij ta zgjedhë nusen. Të dy thjeshttrat, kur dëgjuan se edhe ato do të jenë aty, ishin në qejf, e thirrën të Përhiturën dhe i thanë: "Na i kreh flokët, na i lustro këpucët dhe na i lidh kollonat. Ne po shkojmë në kështjellën e mbretit për festë." E Përhitura i dëgjoi, por edhe qau, sepse edhe ajo do të kishte shkuar me dëshirë për të vallëzuar dhe e luti njerken që ta lejojë të shkojë. "Ti, e Përhitura", - i tha ajo, - "je plot pluhur dhe ndyrësi dhe dëshiron të shkosh në dasmë? Ti nuk ke rroba dhe këpucë dhe dëshiron të vallëzosh?" Kur ajo i ndali të luturat, njerka tha përfundimisht: "Në hi të kam vënë një çanak me bizele. Nëse i qëron për dy orë, mund të shkosh." Vajza kaloi përmes derës së pasme pas kopshtit dhe thirri: "Ju gjithë zogjtë e nënqiellit, ejani e më ndihmoni t'qëroj

Të mirat në çanak

Të këqijat në bark"

Atëherë përmes dritarës së kuzhinës erdhën dy pëllumba të bardhë dhe pastaj edhe turtuj dhe, duke vërshëlluar dhe gëlruar, u futën brenda të gjithë zogjtë e nënqiellit dhe u vendosën rreth hirit. Turtujt bënë me kokë dhe ia filluan: pik, pik, pik, pik dhe i qisnin të gjitha kokrat e mira në çanak. Nuk kaloi as një orë dhe të gjitha ishin qëruar dhe të gjithë zogjtë dolën përjashta. Atëherë vajza ia solli çanakun njerkes, u gëzua, sepse mendonte se tash mund të shkojë në dasmë. Por, ajo tha: "Jo e Përhitura, ti nuk ke rroba dhe nuk mund të vallëzosh: ti vetëm do të përqeshesh." Kur ajo tanimë po qante, njerka i tha: "Nëse i qëron dy çanak plot bizele nga shpuza brenda dy orësh do të mund të shkosh", dhe kujtonte se e Përhitura këtë s'do ta arrinte kurrë. Kur mblodhi dy çanake me bizele nga hiri, e Përhitura doli prapa

kopshtit nga dera e pasme dhe i thirri: "Ju zogj të butë, ju turtuj, ju gjithë zogjtë e nënqiellit, ejani dhe më ndihmoni të qëroj

Të mirat në çanak
Të këqiat në bark."

Atëherë nga dritarja e kuzhinës erdhën brenda dy pëllumba të bardhë dhe pastaj edhe turtuj dhe, duke vërshëlluar dhe gëlëuar, erdhën edhe të gjithë zogjtë e nënqiellit dhe u vendosen rreth hirit. Turtujt bënë me kokë: pik, pik, pik, pik dhe i qisnin të gjitha kokrrat e mira në çanak. Dhe pas gjysmë ore të tëra ishin qëruar dhe të gjithë zogjtë fluturuan përjashta. Vajza mori çanakët dhe ia dërgoi njerkes e gëzuar, sepse besonte se më në fund mund të shkonte në dasmë. Por, ajo i tha, nuk të ndihmon asgjë, ti nuk vjen me ne, sepse nuk ke rroba dhe nuk mund të vallëzosh"; ne do të turpërohemi shkaku yt". Atëherë ia ktheu shpinën dhe u nis me vajzat e saj mendjemëdha.

Kur më askush nuk ishte në shtëpi, e Përhitura shkoi tek varri i nënës, nën drurin e lajthisë, dhe thirri:

"Tundu e shkundu o lajthi
hedh mbi mua argjend e flori!"

Zogu i hodhi fustan të arit dhe pantofla të qëndisura nga mëndafshi dhe argjendi. Me shpejtësi e veshi fustanin dhe shkoi në dasmë. Motrat e saj, por as njerka, nuk e njohën dhe menduan se është ndonjë vajzë e panjohur e ndonjë mbretërie tjetër, sepse dukej aq e bukur me fustanin e arit. Në të Përhituren as që ju shkonte ndërmend, sepse mendonin se ajo është në shtëpi e zhytur në pluhur, duke mbledhur bizele nga shpuza. Djali i mbretit i erdhi pranë, e mori për dore dhe vallëzoi me të. Ai nuk dëshironte të vallëzonte me askë tjetër, do me thënë ai nuk ia lëshonte dorën dhe kur vinte ndokush tjetër për ta sfiduar thoshte: "Kjo është vallëzuesja ime"

Vallëzoi deri në mbrëmje. Atëherë deshi të shkoj në shtëpi. Djali i mbretit i tha: "Unë do të vij me ty dhe do të të shoqëroj", sepse ai dëshironte të dinte se e kujt ishte vajza e bukur. Por, ajo iu shkëput nga dora dhe shkoi në shtëpizën e pëllumbave. Djali i mbretit priti deri sa erdhi babai dhe i tregoi atij se vajza ka shkuar në shtëpizën e pëllumbave. Plaku mendoi: duhet të jetë e Përhitura dhe mendoi se duhet t'i sillnin sëpatë dhe çengel, që të mund ta çante përgjysmë shtëpizën e pëllumbave: por, brenda, nuk ishte askush. Kur ata hynë brenda në shtëpi, e Përhitura ishte shtrirë në hi me rrobat e saj të ndyra dhe një llampë e errët vaji xixëllonte në oxhak; sepse e Përhitura kishte dalur nga pas me shpejtësi nga shtëpiza e pëllumbave dhe kishte shkuar tek druri i lajthisë: aty kishte hequr fustanin e bukur dhe e kishte vënë mbi varr, zogu i kishte marrë sërish dhe ajo e kishte marrë përparësen e saj dhe e kishte vendosur në kuzhinë tek hiri.

Ditën tjetër, kur festa ia filloi sërish dhe kur prindërit dhe thjeshtat shkuan prapë, e Përhitura shkoi sërish tek druri i lajthisë dhe tha:

"Tundu dhe shkundu o lajthi
hedh mbi mua argjend e flori!"

Atëherë zogu i hudhi një fustan edhe më të bukur se sa një ditë më parë. Kur ajo u shfaq në dasmë me këtë fustan, u çuditën të gjithë me bukurinë e saj. Djali i mbretit kishte pritur derisa ajo kishte ardhur, e kishte kapur për dore dhe kishte vallëzuar vetëm me të. Kur vinin të tjerat ai u thoshte: "Kjo është vallëzuesja ime". Kur u bë mbrëmja, ajo deshi të shkonte. Djali i mbretit i shkoi prapa, sepse dëshironte ta shihte se e në cilën shtëpi po shkonte vajza, por ajo kërceu në kopsht prapa shtëpisë. Aty ishte një dru i madh, në të cilin vareshin dardha të mrekullueshme; u ngjit me shkathtësi si një kitërr në mes degëve dhe djali i mbretit nuk diti se ku mbeti ajo. Ai priti derisa erdhi i ati dhe i tha: "Vajza e panjohur më është përvjedhur dhe besoj se ka hypur në dardhë". I ati mendoi: duhet të jetë e Përhitura, urdhëroi të pritëshin degët, e prenë edhe drurin, por aty s'ishte askush. Kur hynë në kuzhinë e gjetën të Përhituren të shtrirë si gjithmonë në hi, sepse ajo kishte kërcyer nga ana tjetër e drurit, ia kishte dhënë fustanin e bukur zogut mbi drurin e lajthisë dhe e kishte veshur sërish përparësen e saj.

Në ditën e tretë, kur prindërit dhe motrat shkuan, e Përhitura shkoi sërish tek varri i nënës dhe tha tek druri i vogël i lajthisë:

"Tundu e shkundu e vogla lajthi
hedh mbi mua argjend e flori "

Zogu ia hodhi një fustan, i cili ishte aq madhështor dhe shkëlqyes, aq sa të tillë nuk kishte veshur askush para saj, dhe pantoflat ishin plotësisht të arta. Kur erdhi në dasmë me këtë fustan, të tjerët nuk dinin çka të thonin nga habia. Djali i mbretit vallëzonte vetëm me të dhe kur dikush e pyeste se a mund të vallëzonte, i thoshte se "Kjo është vallëzuesja e tij". Kur u bë mbrëmja, e Përhitura dëshironte të shkonte dhe djali i mbretit dëshironte ta përcillte, por ajo iu shkëput aq shpejt sa që ai nuk mundi ta ndiqte.

Por djali i mbretit e kishte përdorur një dredhi dhe kishte urdhëruar ti lyenin shkallët me peshgve. Për këtë shkak, pantofla e saj kishte mbetur e ngjitur në shkallë, kur ajo kishte kërcyer dhe kishte ikur. Djali i mbretit e mori pantoflen, e ngriti dhe e pa se ishte e vogël dhe e tëra prej arit. Mëngjesin e ardhshëm ai shkoi tek ai burri dhe i tha atij se "Askush tjetër nuk do të bëhet gruaja ime, përveç asaj së cilës i bie tamam pantofla". Të dy motrat u gëzuan, sepse kishin këmbë të bukura. Motra më e vjetër shkoi në dhomë dhe e provoi, por nuk mundi as ta fusë gishtin e madh në të. Këpuca ishte tepër e vogël. Atëherë nëna i dha një thikë dhe i tha: "Prej gishtat! Nëse bëhesh mbretëreshë, s'do të kesh nevojë të ecësh më në këmbë". Vajza i preu gishtat e këmbës, e futi mezi këmbën në këpucë, shtrëngoi dhëmbët nga dhembja dhe u nis për në shtëpinë e mbretit. Ai e mori atë në kalë dhe kalëronte me të si me gruan e tij. Ata u desh të kalojnë kah varret dhe aty, mbi drurin e lajthisë, dy pëllumba thirrnin:

"Shiko, shiko
gjak në këpucë
E vogël shumë këpuca
Në shtëpi po të pret nusja"

Atëherë princi shikoi këmbën e saj dhe pa se si i rridhte gjak. Ai e ktheu kalin e tij, e ktheu nusen jo të vërtetë në shtëpi dhe tha se kjo nuk është nusja e vërtetë dhe se këpucën duhet ta mbathë motra tjetër. Ajo shkoi në dhomën tjetër dhe me gishtat pati fat, por thembra ishte shumë e madhe. Atëherë nëna ia dha thikën dhe i tha: "Preje një pjesë të thembrës! Nëse bëhesh mbretëreshë, nuk do të kesh nevojë të ecësh më në këmbë." Vajza hoqi një pjesë të thembrës, futi këmbën në këpucë, mundi dhembjet dhe shkoi përjashta tek djali i mbretit. Ai e mori si gruan e tij në kalë dhe u nis të kalërojë me të. Kur kaluan pranë drurit të lajthisë, dy pëllumba të ulur aty thirrën:

"Shiko, shiko
gjak në këpucë
E vogël shumë këpuca
Në shtëpi po të pret nusja"

Ai shikoi kah këmbët dhe pa se si po i pikonte gjaku nga këpuca dhe si gjaku ishte ngjitur lart në çorapat e bardha. Ai e ktheu kalin aty dhe e ktheu nusen jo të vërtetë në shtëpi. "Kjo nuk është poashtu e vërteta", - tha ai, - "a keni ndonjë tjetër?" - "Jo, tha burri - "vetëm nga gruaja e vdekur ka mbetur një e Përhitur e vogël dhe e prishur: kjo s'mund të jetë nusja". Djali i mbretit kërkoi që ajo megjithatë të sjellë përjashta, por nëna u përgjigj: "Ah, jo, ajo është shumë e ndyrë dhe nuk mund të shikohet fare". Por ai dëshironte që atë ta shohë patjetër dhe u detyruan ta thërrisnin të Përhituren. Ajo së pari i lau duart dhe fytyrën, pastaj shkoi, u përkul para djalit të mbretit dhe ai ia ofroi këpucën e artë. Pastaj ajo u ul në një stol, nxori këmbën nga këpuca e drunjtë dhe e vendosi në pantofël, e cila ishte si e matur. Dhe kur ajo u ngrit dhe djali i mbretit e pa atë në fytyrë, ai e njohu vajzën e bukur, me të cilën kishte vallëzuar dhe thirri: "Kjo është nusja e vërtetë!". Njerka dhe dy motrat u zverdhën nga inati:

por ai e mori të Përhituren në kalë dhe filloi të kalërojë me të. Kur kaluan pranë drurit të lajthisë, dy pëllumbat e bardhë thirrën:

"Shiko, shiko

s'ka gjak në këpucë

E vogël s'është më këpuca

Në shtëpi po sillet nusja "

Dhe duke thirrur kështu erdhën dhe u ulën në supet e të Përhiturës -njëri majtas dhe tjetri djathtas dhe qëndruan aty.

Dhe kur u bë dasma, erdhën dy motrat e rejtshme dhe lajkatoheshin sikur dëshironin të merrnin pjesë në gëzim. Kur çifti shkoi në kishë, motra më e vjetër u dolli në krahun e majtë dhe e reja në krahun e djathtë, por pëllumbat ua çukatën nga një sy secilës. Pastaj, kur u kthyen, motra e vjetër ishte në anën e majtë dhe e reja në anën e djathtë dhe pëllumbat ua çukatën secilës syrin tjetër. Dhe kështu, për shkak të keqbërësisë dhe mashtrimit të tyre, u dënuan përjetë me verbëri.